

Rodun ja kulttuurin rajamailla*

Ekskursio Front nationalin muukalaisvastaisuuteen

TUULA VAARAKALLIO

ABSTRACT
Front national:
between race
and culture

The exclusive discourse of the French party Front national is crystallized by the slogan "French people first" (*les Français d'abord*). At the same time xenophobia is transformed into a defence on national identity and cultural purity. The xenophobia of Front national is constructed upon two fundamental pillars which are the demands for national priority and the propagation of cultural difference. The ideology of Front national is based on preferentialism and hierarchy which are condensed in an apparently moderate form (*préférence nationale*).

This article examines how the xenophobic rhetoric of Front national is built and how it works. It turns out that for Front national national preference is a kind of metaconcept from which a series of other concepts are logically derived. I will argue that the neoracism and culturalism of Front national form a new, relatively popular discursive system which exploits language and its ambiguity.

Iskulause "Ranskalaiset ensin" kiteyttää Ranskan Front national -puolueen poissulkevuuden diskurssin. Samalla lause muuntaa muukalaisvihamielisyyden kansallisen identiteetin ja kulttuurisen puhtauden puolustukseksi. Argumentatiivinen maltillisuus ja kulttuurisen kansallisen identiteetin puolustus saa kuitenkin säännöllisiä säröjä johdonmukaisuuteen, kun puolueen johtohenkilöt vakuuttavat julkisuudessa uskoaan rotujen epätasa-arvoisuuteen ja ranskalaisen sivilisaation ehdottomaan ylemmyyteen.

Front nationalin muukalaisvastaisuus rakentuu yleisesti ottaen kahden peruspilarin varaan: kansallisen ensisijaisuuden vaatimukseen ja kulttuurisen erillaisuuden julistamiseen. Preferentialismille ja hierarkialle rakentuva ideologia tiivistyy maltilliselta näyttävässä iskulau-

seessa "oma kansa ensin" (*les Français d'abord*). Tunnettu iskulause kiteyttää nykyisen Front nationalin suhteen muukalaisiin, ulkopuolisiin, joskin iskulause esiintyi jo tämän vuosisadan vaihteessa erityisesti antisemitististen ryhmien lanseeraamana muodossa "Ranska ranskalaisille". (ks. esim. Birnbaum 1993)

Front nationalin diskurssissa teesi 'ranskalaiset ensin' on muotoiltu konkreettiseksi ohjelmavaatimukseksi, kansallisen preferenssin (*préférence nationale*) periaatteeksi. Ohjelman sisältönä on, että kansalaisten ja ulkomaalaisten asema tulisi Ranskassa eriyttää lainsäädännöllä, joka perustuisi kansalliseen ensisijaisuuteen.

Kansallisen preferenssin nimissä esitetyt konkreettiset vaatimukset kohdistuvat sekä nykyisen siirtolaisuuden tarkkailuun ja kontrolliin, tulevan siirtolaisuuden täydelliseen lopettamiseen että ennen kaikkea syntyperäisten ranskalaisten aseman parantamiseen muukalais-

*Artikkeli perustuu valtio-opin lisensiaatintyöhöni "Oma kansa ensin!" Äärioikeiston muukalaisvastainen diskurssi Ranskassa ja muualla Euroopassa. Jyväskylän yliopisto 1997.

ten kustannuksella ja yksikulttuurisuuden ideaalien vaalimiseen eli monikulttuurisuuden vastustamiseen. Vaatimusten yleinen henki kiteytyy *jus sanguinis* korostamisessa kansalaisuuslaissa, toisin sanoen veriyhteisöön perustavassa kansakuntamäärittelyssä (National-Hebdo 28.11.-4.12.1991; Programme du FN 1993; vrt. myös Le Gallou 1985).

Maassa oleviin siirtolaisiin kohdistetuista vaatimuksista mainittakoon Ranskaan laittomasti maahan tulleiden siirtolaisten ja rikollisten siirtolaisten karkottaminen sekä työttömien siirtolaisten palauttaminen alkuperämaihinsa. Kaiken uuden siirtolaisuuden pysäyttäminen edellyttää FN:n vaatimuslistan mukaan myös tiukempaa rajakontrollia, "väärin turistien" eliminointia, tehokkaita henkilöllisyysratsioita sekä tehokasta karkotusta. (Ibid.; ks. myös Mégret 1996,91)

Varsinaisia kansallista preferenssiä toteuttavia ehdotuksia ovat työpaikkojen, terveyspalvelujen, koulutuspaikkojen ja asuntojen varaaminen ensisijaisesti ranskalaisille sekä se, että sosiaalivastuut, toimeentulotuki ja lapsilisät maksettaisiin vain Ranskan kansalaisille ja ulkomaalaisia varten perustettaisiin oma sosiaalissa. Siirtolaisten sosiaaliturvamaksut kerättäisiin siten erilliseen siirtolaisten sosiaaliturvakassaan, minne kertyvä tulo mahdollistaisi ns. Le Penin säästö-palautussuunnitelman toteutuksen eli siirtolaisten palautuksen alkuperämaihinsa sijaan, että näiden elämä turvattaisiin Ranskassa. Suunnitelma koskee vain Euroopan yhteisön ulkopuolisia siirtolaisia, ja kansallisen preferenssin politiikalla tehdään rajanvetoa nimenomaan ns. kolmannen maailmaan siirtolaisiin. (Mégret 1990, 273, 1996, 91; ks. palautussuunnitelmasta tarkemmin Le Pen 1985, 243-247 ja Présent 2.-3.12.1991; vrt. myös Le Gallou ja Olivier 1992)

Front nationalin mukaan kansallisen preferenssin tulisi olla kaiken sosiaalipolitiikan perustana. Kansallisen preferenssin politiikka olisi käytäntöön sovellettuna, lakiin kirjattuna, ratkaisu siirtolaisuuteen, sillä se pysäyttäisi uusien siirtolaisten maahan tulon ja vähentäisi jo maassa olevien kolmannen maailman siirtolaisten halua jäädä Ranskaan. Bruno Mégret'n, puolueen kakkosmiehen mukaan (1996, 93) em. "yksinkertaiset ja tehokkaat toimet" ratkaisisivat "siirtolaisongelman" vähemmässä kuin kymmenessä vuodessa.¹

Preferentialismi pitää sisällään hierarkkisen "läheisyyskehän" tai "-spiraalin", jolla oikeutetaan monikulttuurisuutta vastustavia argumentteja, eli rajaa "meidän" ja "heidän" välillä. Preferenssin ideassa on jo sinällään ajatus eksklusiosta: yhden suosiminen merkitsee väistämättä toisen syrjimistä. Varsinkin Front nationalin diskurssissa preferenssille rakentuva eksklusio esitetään vyöhykkeisenä, asteittain etenevänä preferenssinä, jonka keskiössä ja varsinaisen poliittisen huomion kohteena on "minä"/"meidän yhteisö". (vrt. Taguieff 1986). Toisin sanoen "minän/itsen" ympärille rakennetaan spiraalinen kehä, jossa muilla ihmisryhmillä on tietty paikkansa ja jonka perusteella ihmisryhmiä arvioidaan ainoana kriteerinä etäisyys "itsestä" (ks. Taguieff 1986, 125).

Bruno Mégret siirtää preferenssiin perustuvat "pyhät" suhteet perheen tasolta suoraan kansakuntayhteisön tasolle analogisoiden "valtaa pitävän henkilön" moraalisen vastuun perheen isän velvollisuuksiin (Mégret 1996, 166). Näin ollen preferenssin periaatteen tulisi toteutua suljetussa, sukuyhteisön kaltaisessa yhteisössä, jonka tulisi lisäksi perustua yhteisöllisille eikä individualistisille arvoille ja siten toteuttaa puolueen ajamaa kansallisen veljeyden (*fraternité nationale/française*) vaatimusta.

Kansallisen veljeyden teema on Front nationalin viimeaikaisen sosiaalipoliittisen laajentamisen keskeisiä teesejä ja kansallinen preferenssi nimenomaan "ranskalaisen veljeyden" ilmentymä. Puolueen mukaan Ranskassa vallitsee tätä nykyä "käänteinen kansallinen preferenssi", joka suosii siirtolaisia ja sorsii ranskalaisia. "Suuri sosiaalipolitiikka", kuten Mégret (1996, 162) on nimennyt kansalliseen preferenssin perustuvat vaatimukset, vahvistaisi perinteistä veljeyttä tai solidaarisuutta "kansallisessa yhteisössä" ja mahdollistaisi "paluun sosiaaliseen harmoniaan".

Siten vuoden 1993 kansalliskokousvaalien

¹ FN:n pyrkimystä soveltaa kansallisen ensisijaisuuden periaatetta konkreettisesti kunnallistasolla (FN:lla on neljä kaupunginjohtajuutta) rajoittaa se, että periaatteeseen sisältyvä syrjintä on Ranskan perustuslain vastaista. Puolueessa on ratkaistu tämä periaatteellinen ongelma laatimalla ohjelmaehdotus perustuslain muuttamiseksi ja kansallisen preferenssin periaatteen laillistamiseksi (Front nationalin 10. puoluekokous 29,30 & 31.3. 1997 Strasbourg).

alla esitetty laajennettu sosiaalinen ohjelma (ks. Programme du FN 1993, kpl 10) tähtää "sosiaaliseen ilman sosialismia" ja nostaa esiin erityisesti työttömyyden, köyhyyden, asunnottomuuden, eläkkeet, vähimmäispalkan ja yleisen sosiaaliturvan. Bruno Mégret'n alkuunpanemaan sosiaaliseen ohjelmaan kuuluu myös puolueen kaikkalainen levittäytyminen erilaisiin sosiaalisiin ryhmiin ammattiyhdistyksistä vuokralaisten etujärjestöihin. Tämän uuden strategian turvin puolue on jopa julistautunut ainoksi oikeaksi työväenpuolueeksi Ranskassa.

Kansallinen preferenssi on FN:lle eräänlainen yläkäsite, jonka alle mahtuu joukko muita käsitteitä, jotka tulevat loogisesti johdetuiksi preferentialismin ideasta. Hierarkkisuus näyttää väistämättä seuraavan preferenssin ideasta samalla tavalla kuin preferenssistä implikoituu kansallisen veljeyden tai läheisyyden periaatteet. Preferenssin käsite toimii siten peruslähtökohtana assosiaatioketjulle, jota "alatasen" käsitteet tukevat muodostaen yhdistävän sarjan preferentialismin idealle (vrt. Meyer 1993, 58-59).

Äärioikeistolaisena diskursiivisena strategiaana on käyttää hyväksi arki ajattelun mukaisia kulttuurisidonnaisia totuuksia, kuten esimerkiksi perhesuhteiden yksityisyyttä ja "luonnollista läheisyyttä" tai ystävän ja vihollisen erottelua. Vilho Harlen mukaan (1994, 234) "ystävän ja vihollisen erottelu edustaa aina *uskottua ja yleisesti jaettua* totuutta – totuutta, jota tietysti sosiaalisessa ryhmässä tai tietysti kulttuurissa ei koskaan aseteta kyseenalaiseksi".

Preferenssin idealilla ja siitä johdettujen päätelyketjujen turvin eksklusiivinen diskurssi myös saadaan näyttämään suhteellisen maltilliselta, so. puolustavalta eikä hyökkävältä. Paradoksaalista on, että vaikka preferenssin periaatteeseen juontuu Front nationalin koko eksklusiopolitiikka (preferenssi on eufemismi diskriminaatiolle), on periaatteesta tehty myös eksklusiota legitimoiva väline.

Taistelu monikulttuurisuutta vastaan

Kansallisen ensisijaisuuden vaatimus tähtää monikulttuurisuuden ja "monikulttuurisen yhteiskunnan" vastustamiseen. Monikulttuurisuus laajasti ymmärrettyinä on se ensisijainen uhka, jota vastaan taistellaan. Monikulttuurisuus il-

menee epäeurooppalaisuutena, joka rikastuttamisen sijaan aiheuttaa todellisuudessa eurooppalaisen identiteetin häviön, köyhtymisen ja rappion. Monikulttuurisuus johtaa dekadenssiin. Tämäntyyppinen Front nationalille tyypillinen argumentointi muistuttaa Albert O. Hirschmanin (1991) konstruoiman reaktiivisen (*reactionary*) retoriikan yhtä perusteisiä, *perversity thesis*.² *Perversityn* mukaisella argumentilla tahdotaan hyökätä tiettyä poliittista toimintaa vastaan korostamalla toiminnasta aiheutuvia, takaperoisia tai tarkoitettuun toiminnalle vastakkaisia seurauksia, so. toiminnasta aiheutuvia päinvastaisia, negatiivisia tai odottamattomia vaikutuksia.³ Teesin mukaisia argumentteja ovat siten edistyksestä politiikkaa vastaan tehdyt hyökkäykset tyyliin "vapauden tavoittelu johtaa orjuuteen" tai "demokratian tavoittelusta on seurauksena oligarkia ja tyrannia" kuten Hirschman (1991, 12) toteaa.

Monikulttuurisuus ilmiannetaan Front nationalin diskurssissa ensisijaisesti *establishmentin* politiikan laajana tavoitteena. *Establishment*, "poliittinen luokka" ja sen kannattama "mondialistinen" ja "kosmopolitistinen" ideologia johtavat FN:n mukaan barbariaan, kansallisten arvojen ja kansakuntien tuhoon sekä oligarkiaan. FN:n käsitteistöässä tämä vääränlainen, edistyksestä itseään pitävä valtaideologia tunnetaan mondialistisena doktriinina. Tämä "uusi ideologia", mondialismi, on FN:n mukaan tullut marxismin tilalle ja esiintyy nyt uudentyyppisenä sosialismina, jonka totalitaristinen luonne levittäytyy niin henkisenä ilmastona kuin konkreettisina tekoina (esim. talouden ja kulttuurin kansainvälistymisenä). Puolueen käsityksen mukaan mondialistien ja nationalistien

² Hirschman tuo esille kolme tyypillistä argumentoinnin tapaa, *perversity*, *futility* ja *jeopardy*, jotka ovat olleet leimallisia Ranskan vallankumouksen jälkeisessä lähinnä konservatiivisessa ajattelussa.

³ *Perversity thesis* sanotarkasti Hirschmanin mukaan: "The structure of the argument is admirably simple, whereas the claim being made is rather extreme. It is not just asserted that a movement or a policy will fall short of its goal or will occasion unexpected costs or negative side effects: rather, so goes the argument, *the attempt to push society in a certain direction will result in its moving all right, but in the opposite direction*". (Hirschman 1991, 11)

välinen vastakkainasettelu on korvannut perinteisen oikeisto-vasemmisto -jaon, ja keskeinen ideologinen kamppailu nähdään käytävän kansallisia arvoja puolustavan FN:n ja mondialismia ajavan *establishmentin* (perinteinen oikeisto ja vasemmisto) välillä⁴ (Programme du FN 1993; Bruno Mégret'n haastattelu 21.3.1997 Marseillessa).

Mondialismi näyttäytyy FN:lle pseudouskontona, josta käytetään myös nimitystä ihmisoikeuksien ideologia. FN vertaa ihmisoikeuksien ideologiaa oligarkkiseen järjestelmään, jossa mm. sananvapaus toimii rajoitetusti. Puolue julistautuu tällaisen ”mondialistisen oligarkian vastustajaksi” ja ilmoittaa käyvänsä taistelua ranskalaisten arvojen, identiteetin ja perinteen puolesta. Sananvapautta rajoittavat FN:n mielestä erityisesti ns. rasismilait, jotka kieltävät rasistisen kiihotuksen.⁵

FN:n mukaan rasismilait ovat ”stalinistisia”, siis ajattelun vapautta rajoittavia (Programme du FN 1993, 403). Puolueen mukaan ei ole olemassa rasismia, johon laki todella kohdistuisi. Tämä käsitys perustuu puolueen käänteiseen rasismitulkitintaan, jonka mukaan rasismia on pelkästään alkuperäisiä ranskalaisia kohtaan kohdistuva syrjintä (ns. *racisme anti-français*) sekä väkivaltaiset rasistiset teot. Puolue on jopa

⁴ Ranskassa on paljon kritisoitu sitä, että FN:n tematiikka dominoi usein ajankohtaista poliittista keskustelua ja että puoluepoliittinen vastakkainasettelu muotoutuu helposti akselille FN vs. muut puolueet. Tällainen kaksinapaistuminen Le Penin puolueen ja ”antilepenistien” välillä sekä se, että mielipidetutkimusten mukaan kolmasosa ranskalaisista hyväksyy jossain määrin FN:n siirtolaisuus-työttömyys-turvattomuus -tematiikkaa ja niihin liittyvän kansallisen ensisijaisuuden vaatimuksen merkitsee Bruno Mégret'n mukaan sitä, että FN on voittamassa aatteellisen taistelun ideoista. FN:n ideoiden dominointi (ns. *lepénisation des esprits*) on myös tuonut esiin vaatimuksia oikeisto-vasemmisto -jaon rehabilitaatiosta (ks. tarkemmin esim. Taguieff 1996).

⁵ Puolue on koko olemassaolonsa ajan vaatinut rasismilakien muuttamista ja kumoamista. Plevenin ja Gaysot'n lait kieltävät sekä suoranaiset rasistiset teot että rasistisen, ihmisen alkuperään, uskontoon, kansallisuuteen tai ”rotuun” kohdistuvan julkisen kiihotuksen. Laeista ensimmäinen, oikeusministeri René Plevenin nimeä kantava laki tuli voimaan vain muutama kuukausi ennen FN-puolueen perustamista. (Rappaport 1991, 61-62)

perustanut oman ”antirasistisen” järjestönsä valvomaan aitoranskalaisten etuja.

Kansallisen ensisijaisuuden periaatteen ohella siirtolaisia poissuljetaan kansallisesta yhteisöstä kuitenkin vielä tarkemmalla seulalla. Tällöin poissulkemisen kriteereinä ovat tavallisesti siirtolaisen uskonto, kulttuuritausta tai alkupe-
rä, mikä tekee toisista siirtolaisista ”siirtolaisempia” kuin toisista – samoin kuin toiset mielletään toisia ranskalaisia ”ranskalaisemmiksi”.

Jako eurooppalaisiin ja ulkopuolisiin

Front nationalin diskurssissa siirtolaisuus kategorisoituu kahteen päätyyppiin: eurooppalaista alkuperää oleviin ja Euroopan ulkopuolisiin, kolmannen maailman siirtolaisiin. Eurooppalaiset maahanmuuttajat kuuluvat ”toivotuihin” ja Euroopan ulkopuoliset ”ei-toivottuihin”. Koska kansallinen yhteisö on Front nationalin käsityksissä osa eurooppalaista sivilisaatiota, ei mantereen siirtolaisiakaan suljeta siitä absoluuttisesti ulos. Todellisia siirtolaisia ovatkin vain ne, jotka eivät ”kykene osoittamaan rakkauttaan Ranskalle”. (Programme du FN 1985, 1993)

Eurooppalaisen ja ei-eurooppalaisen siirtolaisuuden välinen jako perustuu FN-puolueen ideologiassa näiden ryhmien kykyyn ja mahdollisuuteen integroitua/assimiloitua originaalina pidettyyn ranskalaiseen yhteisöön (Le Pen 1985, 112). Euroopan ulkopuolelta tulevat siirtolaiset eivät voi eikä heidän sallita integroitua, sillä näiden siirtolaisten integraatio merkitsee yhteiskuntarauhan loppua ja yhteiskunnallista hajaannusta (Mégret 1990, 55-57). Front nationalissa korostetaan ei-eurooppalaisten siirtolaisten erilaisuutta ja outoutta verrattuna omaan kansalliseen ja eurooppalaiseen yhteisöön. Siten ulkoeurooppalaisten siirtolaisten poissulkeminen kiteytyy erilaisuuteen ja siirtolaisten erilaisuutta kuvaaviin yleistyksiin (esim. Le Pen 1989, 29-30; Le Penin TV-haastattelu, L'Heure de Vérité 13.2.1984, teoksessa Le Pen 1984, 237).

Front nationalin diskurssissa absoluuttinen jako eurooppalaisten ja ns. kolmannen maailman siirtolaisten välillä ilmenee em. tuoreimmassa teksteissä ja puheissa entistä eksplisiitimpänä itsestäänselvyytensä, ja tällöin jaon perusteet löydetään esim. Euroopan yhdyntymi-

sestä. Esimerkiksi Mégret ei viimeisimmässä pamfletissaan (1996) enää vaivaudu pitkiin perusteluihin, kun on kysymys kolmannen maailman siirtolaisten karkoituksesta, vaan toteaa, ettei ”enää voida tyytyä puolinaisiin toimiin ja pelkkiin sanoihin” (Mégret 1996, 87).

Front nationalin poissulkevuuden taustalla on siis monikulttuurisuuden pelko ja uhkakuvana ”*melting pot mondialista*”. Paradoksaalista on, että monikulttuurisuuden vastustaminen perustellaan erilaisuudella, ja erilaisuuteen vetoamalla myös oikeutetaan teesi luonnollisesta eriarvoisuudesta (*inégalité naturelle*) (esim. Mégret 1990, 1996).

Front nationalin diskurssissa on kuitenkin aina viime aikoihin saakka haluttu pitää tarkoin huolta siitä, ettei eksplisiittisissä puheissa ole viittauksia rotujen välisen hierarkkisen automaatin olemassaoloon, eli FN:ssa on tarkoituksellisesti haluttu erottaa ideologiasta, joka jakaa ”ihmisrodut” ylempiin ja alempiin. Puolueessa on kyllä pidetty eriarvoisuutta (*inégalité*) reaalisesti olemassaolevana, mutta eriarvoisuus on perustunut puolueen mukaan yksilöiden ja yhteisöjen fyysiseen ja kulttuuriseen erilaisuuteen ja sen kunnioittamiseen (ks. Le Pen 1985, 157). Siten luonnolliset erot ovat FN:n mukaan läsnä kaikkialla ja argumentointi luonnollisten erojen puolesta lähtee yksilöiden fyysisistä eroista. Mégret’n (1990, 224) mukaan ihmisten luonnollista epätasa-arvoisuutta osoittaa, että ihmiset pärjäävät eri tavoin juoksukilpailuissa jne. Fyysiset erot analogisoidaan FN:n diskurssissa edelleen sukupuolirooleihin (naiset synnyttävät, miehet johtavat), etnisiin eroavaisuuksiin ja lopulta kulttuurien, ”sivilisaatioiden” välisiksi luonnollisiksi eroiksi. FN:n mukaan mustilla amerikkalaisilla on musiikin, varsinkin moniäänisen negro spirituaalin taito, valkoiset sen sijaan pärjäävät tieteesä ja teknologiassa, afrikkalaisten juoksuennätyksiä on vaikea lyödä. Kuten yksilöillä, on FN:n mukaan myös kansoilla historiallinen kehityksensä, yksi alkuperä, identiteetti ja kohtalo (Le Pen 1979; 1985, 156-157; 1989, 22; Mégret 1990, 224).

Front nationalin diskursiivisessa taktiikassa kuljetaan erilaisuudesta eriarvoisuuteen, hyväksyttävämmästä vähemmän hyväksyttävään (Taguieff 1989, 180). Puolueen argumentaatio tukeutuu näennäisesti reaaliin rakenteisiin oi-

keuttaessaan eriarvoisuutta. Yksilöiden välinen etevämyys, ylemmän/alemman tematiikka muunnetaan yhteisöjä koskevaksi ja siten ”ei-yhdenvertaisuus” muunnetaan sekä luonnolliseksi sosiaalisesti arvoksi että poliittisen toiminnan normiksi. Käytännössä se tapahtuu juuri em. portaittaisen todistelun turvin (vrt. Taguieff 1986, 1989).

Diskursiivisena strategiana on kyse toiselle, maltillisemmalta näyttävälle tasolle siirtymisestä: puolustettaessa luonnollista erilaisuutta, ei sinänsä vaadita eriarvoisuutta, vaan sinänsä jo olemassa oleva ei-yhdenmukaisuus legitimoit epätasa-arvoisuutta.⁶ Ei-toivottujen ryhmien poissulkemisen perustana on siten ehdoton luontaisen erilaisuuden ylistys, yksilöiden ja yhteisöjen, kulttuurien ja sivilisaatioiden annetuksi käsitetyn erilaisuuden kunnioittaminen. Erilaisuuden ehdottomuuden vuoksi kaikenlainen ”sekoittuminen” (*mélange, métissage*) ja jopa aktiivinen vuorovaikutus on halveksittavaa. Front nationalin mukaan ”sekoittuminen” juuri rikkoo luonnollisen järjestyksen, johon kuuluvat niin rodullinen moninaisuus kuin kulttuurien ainutkertaisuus. (Taguieff 1989, 180)

Front nationalille todellisuus on pohjimmiltaan epätasa-arvoinen ja siten sukupuolten, iän ja kansojen erot kiistävä egalitarismin todellisuuden vastaista (Le Pen 1979, 179). Egalitarismi käsitetään myytiksi ja typeryydeksi, joka johtaa dekadenssiin (vrt. Le Pen 1985, 156). Egalitarismin käsite on myös varattu vain vastustajan käsitteeksi. Egalitarismin kieltäminen on siten olennainen osa taistelussa ideologista vastustajaa, siirtolaismyönteiseksi koettua *establishmentia* vastaan (ks. esim. Le Pen 1984; Mégret 1996).

Sen sijaan oikeudenmukaisuuden jakamista vaaditaan kansallisen yhteisön sisällä. Käsitteillä *justice* ja *équité* perustellaan solidaarisuuden ja veljeyden jakamista ranskalaisten kesken eli legitimoidaan edelleen kansallisen preferenssin periaatetta (Mégret 1996, 247-248). Puolueessa ei myöskään virallisesti tunnusteta universaalia ihmisoikeuksien julistusta, vaan ihmis-

⁶ Suomenkieliset käsitteet epätasa-arvoisuus, eriarvoisuus ja ei-yhdenmukaisuus ovat valitettavan epätarkkoja käsitteitä, joilla olen kuitenkin yrittänyt suomen-taata termiä *inégalité*.

oikeuksien julistus katsotaan hyväksyttäväksi vain, jos se rajataan kansallista yhteisöä ja sen kansalaisia koskevaksi (ks. esim. Le Pen 1984, 168; Mégret 1990, 25-36).

Egalitarismin jyrkän kieltoargumentin kautta FN:n diskurssissa päädytään legitiimin eksklusion argumenttiin, joka puolestaan perustuu erilaisuuden argumenttiin (ks. Mégret 1990, 34-35). Luonnollisen erilaisuuden puolustuksen kautta tuodaan esille pyrkimys kääntää kielteisen sävyinen käsite "eksklusio" positiiviseksi vaatimukseksi. Puolueen uutta oikeistoa ja nimenomaan *Club de l'Horloge*a lähellä oleva ns. modernistifraktio on tavoitteellisesti pyrkinyt "teoretisoimaan" positiivisen eksklusion ideaa. Useissa teemaa sivunneissa kokouksissa on todettu esim. ihmisoikeuksien julistus "totalitarismin" iduksi ja egalitarismi "epäoikeudenmukaisuuden ja tehottomuuden" luojaksi. Luonnollista "inegalitarismia" on puolusteltu argumenteilla, joiden mukaan eksklusio on luonnollinen ja vitaali periaate ja välttämätön "biologisen eloonjäämisen" kannalta. Eksklusion luonnollisuutta todistaa FN:n mukaan sen arkipäiväisyys (avioliitto, perhe, kansakunta perustuvat eksklusioon) ja egalitarismin idea nähdään tässä valossa "vapauksien kieltämisenä". Eksklusion puolustaminen on siten käännetty yksilön vapauksien (ei abstraktin vapauden) puolustukseksi. (ks. esim. Le monde 2.9.1989 ja 16.2.1990)

Rasismi erilaisuuden hyväksikäyttönä

Klassisen rasismimäärittelyn mukaan rasismi perustuu heterofobiaan, erilaisuuden pelkoon. Esimerkiksi Albert Memmin klassisessa määritelmässä korostetaan erilaisuutta rasismimäärittäjänä.⁷ Memmin mukaan (1994, 13) "erilaisuus on rasismien tukipylväs, koska erilaisuus ja tuntematon pelottavat ja tämä pelko aiheuttaa aggressiivisuutta". Tämä erilaisuuden pelko, heterofobia, ei Memmin mukaan ole vielä itsessään rasismia, vaan rasismi on enemmän tai vähemmän fiktiivinen heterofobiasta nouseva ke-

hitelmä. Rasismilla on yhdenlainen mekanismi ("le racisme est l'utilisation profitable d'une différence") mutta monenlaisia ilmentymiä: rasismi voi manifestoitua Memmin mukaan yhtä hyvin antisemitisminä, orjuutena kuin naisten alistamisena. Siten biologiseen erilaisuuteen pohjaava rasismi on Memmin mukaan rasismien yksi erityistapaus.

Tällainen laaja määritelmä rasismista, joka vie ilmiön "biologisen rodun" kontekstista laajemmalle, tuo mieleen varoitukset rasismikäsitteen inflatorisesta käytöstä ja siitä ettei pitäisi puhua esim. ikärasismista, koska alkupeäinen rasismien merkitys siten banalisoituu. Memmi itse ei kuitenkaan inflatorisesti tyhennä rasismien käsitettä, sillä hän korostaa "ettei erilaisuus itsessään ole niin tärkeää kuin merkitys, joka sille annetaan".⁸ Jos erilaisuus nähdään kaiken eksklusion lähtökohtana, ei se merkitse, ettei erilaisuutta sinänsä olisi olemassa tai että erilaisuutta olisi välttämättä olemassa. Memmin mukaan rasismi ei palaudu erilaisuuden toteamiseen (*constat d'une différence*), vaan erilaisuuden hyväksikäyttöön – poliittiseen, psykologiseen, kulttuuriseen – jotakuta vastaan (Memmi 1994, 14; 56; 231).

Näin ollen rasismien ilmiössä on tärkeää nähdä, kuinka erilaisuus on määritetty ja millaisia merkityssisältöjä, metafysisiä, kulttuurisia, biologisia, erilaisuuteen on liitetty. Esimerkiksi siirtomaaherrojen suhteessa kolonisoituihin erilaisuus määrittyi epätasa-arvoisuutena (*inégalité*), ja biologisen ja kulttuurisen epätasa-arvoisuuden argumentista johdettiin edelleen poliittinen ja taloudellinen epätasa-arvoisuus ja sen myötä dominanssin suhde oikeutettiin. Memmi päätyykin toteamaan, että rasismien suppea määritelmä voi rajoittua biologiseen eksklusioon, mutta laajasti ymmärrettynä rasismien mekanismeissa on kyse heterofobiasta varioituina manifestoitumina. (Memmi 1994, 57, 229-234)

Esimerkiksi Pierre-André Taguieff tuo esiin jaon heterofobiseen ja heterofiliseen rasismiin. Taguieffin mukaan on myös olemassa sellaisia diskursiivis-ideologioita rasismien muotoja, jotka ovat nimenomaisesti heterofilisiä. Näin ollen eron tekeminen Toiseen, joka on kaiken ra-

⁷ "Le racisme est la valorisation, généralisée et définitive, de différences, réelles ou imaginaires, au profit de l'accusateur et au détriment de sa victime, afin de légitimer une agression." (Memmi 1994, 14)

⁸ "[...] ce n'est pas tant la différence qui est importante que la *signification* qu'on lui donne; [...]" (Memmi 1994, 56)

sisaation – olkoon sitten kyse läheisen kontaktin välttämisestä tai sekoittumisen pelosta – taustalla, voidaan ilmaista yhtä hyvin heterofilian kielellä (erilaisuuden korostamisena, toiseuden kunnioituksena) kuin heterofobian kielellä (Taguieff 1995, 303). Sekä heterofobiasa että heterofiliassa on edellisen kaltaisen rasismimäärittelyn mukaisesti kysymys erilaisuudesta ja suhteesta siihen. Heterofobiassa on kysymys pikemminkin erilaisuuden kieltämisestä, kun taas heterofilia perustuu erilaisuuden ylistykseen.

Esimerkiksi Front nationalin diskurssissa tukeudutaan mieluummin erilaisuuden absolutisointiin ja kunnioitukseen kuin erilaisuuden radikaalilta näyttävään tuomitsemiseen. Tällainen FN:lle tyypillinen ideologis-diskursiivinen siirtymä heterofobiasta heterofiliaan juuri liittyy sen ns. ”uusrasismiin”, joka erottuu tiettyjen piirteidensä takia vanhakantaisesta, biologiseen roturetoriikkaan tukeutuvasta ns. ”vanhasta rasismista”.

Uudenlaisesta rasismista runsaasti kirjoittanut Pierre-André Taguieff kuvaa määritelmälään ”*néo-racisme différentialiste et culturel*” nimenomaan 1970-luvulla länsi-Euroopassa yleistynyttä puhetapaa, joka painottaa kulttuurista erilaisuutta rotureferenssin sijaan.⁹ Seuraavassa esittelen Pierre-André Taguieffin luokittelemat neljä piirrettä, jotka kuvaavat uudentyyppistä rasismia ja sen kognitiivisia ja diskursiivisia siirtymiä ranskalaisessa kontekstissa. Luonnehdinta koskee yhtä hyvin päivänpoliittista kansallis-populismia, Front nationalia, kuin ns. Uuden Oikeiston ”metapoliittisia” piirejä (GRECE, Club de l’Horloge). Mutta, kuten Taguieff huomauttaa, yhtäläisiä piirteitä on löydettävissä myös laajemmalti Euroopan oikeistoliikkeistä (Taguieff 1987, Introduction; 1995, luku IX).

1) Siirtymä heterofobiasta heterofiliaan eli uusrasistisessa diskurssissa tukeudutaan mieluummin heterofilisiin (esim. ”oikeus

erilaisuuteen”) kuin heterofobisiin argumentteihin.

2) Siirtymä epätasa-arvoisuudesta erilaisuuteen (*inégalité* >> *différence*). Toisin sanoen argumentoinnin keskiössä ei ole se, että Toiset olisivat alempiarvoisia, vaan se, että Toiset ovat erilaisia ja sen vuoksi halutaan välttää kontakteja Toisiin ja siten suojautaan pelätyltä sekoittumiselta.

3) Siirtymä rodusta kulttuuriin. Argumentti ”rodun puhtaudesta” on korvautunut ”autenttisella kulttuuri-identiteetillä”.

4) Uusrasistinen argumentointi manifestoituu symbolisena ja epäsuorana ja välttää rasistista julistusta. Diskursiivisina muotoina suositaan implisiittisiä, vihjailevia ja konnotatiivisia ilmauksia (Taguieff 1995, 304-305).

Kuten aikaisemmin on todettu, Front nationalille on ominaista korostaa kansallisia rajoja, perinteitä, identiteettiä ja alleviivata puheissa mieluummin kulttuureita kuin rotuja. Tällainen diskursiivinen siirtymä rodusta kulttuuristen seikkojen absolutisointiin ja naturalisointiin erottaa FN:n ideologian ”zoologisesta”, biologiseen eriarvoisuuteen ja rodullisiin hierarkioihin pohjaavasta rasismista ja liittyy sen siten uusrasismin kategoriaan.¹⁰

Taguieffin mukaan uusrasismi ei siis pohjautu eksplisiittiseen biologiseen teoriaan rodusta ja rotujen välisestä eriarvoisuudesta, vaan sen ideologisena pohjana on kulttuurisen identiteetin puolustaminen ja erilaisuuden ylistys eli painotetaan oikeutta erilaisuuteen. Siirtymässä rodusta kulttuuriin rodullinen puhtaus korvautuu siten ”autenttisella” kulttuuri-identiteetillä. Ryhmien välisiä eroja ylistetään absolutisoidulla ne kansallisen identiteetin kunnioittami-

⁹ Tässä yhteydessä en puutu Taguieffin esityksiä laajemmin uusrasismiin teoreettisena konseptiona. Uusrasismin ideasta ks. Barker 1981 sekä esim. Miles 1993 ja Wiewiorka 1991, 1992a ja 1992b.

¹⁰ Tällaista kulttuurisen referenssin korostumista muukalaisvastaisessa diskurssissa on nimitetty paitsi uusrasismiksi, myös esimerkiksi kultturalismiksi. Esimerkiksi Cas Mudde (1995, 211) käyttää mieluummin käsitettä ”kulttuurismi” (culturism) tarkastellessaan kulttuurikategoriaan tukeutuvia äärioikeistoliikkeitä. Sitä vastoin Paul Gilroy (1987, 59-60) puhuu etnisestä absolutismista viitattaessaan diskurssiin, jossa kansakunta mielletään kulttuurisesti homogeenisena ”tunneyhteisönä” ja jossa patriotismi kanavoidaan moraaliseksi ja poliittiseksi ideoksi.

seksi kuten juuri Front nationalissa tehdään. Samalla Euroopan ulkopuolisten, kulttuurisesti assimiloitumattomiksi katsottujen siirtolaisten palauttaminen takaisin kotimaihinsa kätetään ”kansallisten kulttuurien kunnioittamisen” ja ”kukin pysyköön kotikonnuillaan” (*chacun chez soi*) -idean verhoon.

Front nationalin diskurssissa yksilö on luonnostaan kansallisen historiallisen perinteen perijänä sidottu kansalliseen kulttuuriinsa ja sen kohtaloon. Yksilön ”täydellistyminen” edellyttää juurtumista kulttuuriin ja kansalliseen (= traditionalistiseen) arvomaailmaan, ja yksilö on tuomittu kollektiivisen identiteetin kantajaksi. FN:n diskurssissa kulttuuri käsitetään ”juurevaksi sivilisaatioksi” eli kulttuurilla tarkoitetaan tapoja, kuria, etiikkaa, joka on FN:n traditionalistisen arvomaailman (perhe, katolisuus, isänmaa) mukainen (*enracinement* vs. *déracinement/déculcuration*). Näin ollen eri kulttuurien (”sivilisaatioiden”) tulisi kehittyä omassa keskuudessaan, toisistaan erillään ja kunnioittaa muita kulttuureita. Kulttuurien/sivilisaatioiden sekoittuminen johtaa puolueen mukaan aina rappioitumiseen, mistä osoituksena FN:n mukaan on Rooman valtakunnan tuhoutuminen. (vrt. Programme du FN 1993, 37 sekä Bernard Antonyn sitaatti edempänä; ks. Mégret 1990, luku 7, erityisesti 180-182)

Tässä näkyy taustalla uusoikeistolainen ajatus kulttuurirajojen ylittämättömyydestä ja yhteensovittamattomuudesta: kansallisen identiteetin puolustamisen nimissä vaaditaan liian läheisen kontaktin välttämistä vieraisiin kulttuureihin – myös kansakunnan sisällä (ks. Taguieff 1987; 1989, 170-180 ja 1991b, 33-43). Myös eriarvoisuus (*inégalité*) tulkitaan absolutisoidun kulttuurien välisen erilaisuuden vaatimuksen kautta eli enää ei suoraan halveksuta ”alempiarvoisia”, vaan pikemminkin halutaan välttää kontakteja muihin, mistä selkein esimerkki on juuri ”sekoittumisen” pelko. Vaikka Front nationalissa pelätään ”sekoittumista” (*hétérophobie*), voidaan sekoittumisen pelko ilmaista ovelasti myös erilaisuuden kunnioittamiseen verhoiltuna (*hétérophilie*) (Taguieff 1991b, 35, 41-43).

Michel Wieviorka luonnehtiikin uudentyyppistä rasismia siirtymänä aliarvoistamisen logiikasta (alempiarvoiseksi katsotun ryhmän syrjintä, sorto) erilaistamisen logiikkaan (kulttuuri-

spesifisti erilaiseksi määritetyn ryhmän eksklusio, karkoitus, äärimmäisenä tuho). Myös Wieviorka on korostanut tämän jaon teoreettisuutta – yhtä lailla kuin Taguieff on liittänyt saman varauksen omaan konseptioonsa – ja osoittanut myös useissa ”arkipäivän infrapoliittista” rasismia tarkastelleissa tutkimuksissaan, etteivät nämä kaksi logiikkaa koskaan ole käytännössä erotettavissa (ks. Wieviorka 1992a, 341-349; 1991, 212-219; 1992b, 9-19). Samalla rasmin ykseyden linjalla on myös Alain Touraine (1992), jonka mukaan eksklusiolla on kaksi tapaa, kulttuuriseen erilaisuuteen ja biologiseen eriarvoisuuteen pohjautuva, ja ne yhdistyvät rasismissa.

Front nationalin diskurssissa erilaisuuden ja epätasa-arvoisuuden argumentit ilmenevät kontekstista riippuen enemmän tai vähemmän toisiinsa sekoittuneina. Näin ollen siirtymä heterofobiasta heterofiliaan ei Front nationalin käytännön diskurssissa esiinny absoluuttisena, vaan pikemminkin ideaalittyyppimäisenä, tiettyä tendenssiä osoittavana.

Kulttuuristunut rotu
ja rodullistunut kulttuuri

Differentialismi, eksklusion perustaminen kulttuurien erilaisuudelle ei siis välttämättä tule ilmi puhtaana Front nationalin käytännön diskurssissa. Näin voidaan päätellä siitä, että muukalaisten eksklusiota perustellaan FN:ssä sekä kulttuurisen erilaisuuden että luonnollisen epätasa-arvoisuuden argumenteilla. Täysin ehdotonta siirtymää rodun kategoriasta kulttuurin kategoriaan ei myöskään voi osoittaa. Vaikka modernit, parlamentaarisesti toimivat sekä maltillisuuteen pyrkivät ja historiallisista ääriolkeistopuolueet ovat halunneet välttää viittauksia rodun kategoriaan, on käsite usein putkahdellut esiin, tietoisesti tai vahingossa. Usein on kysymyksessä ollut harkittu liukuma virallisesta diskurssista, jolloin foorumina on ollut joko spesifi yleisö tai spesifi poliittinen ajankohta.

Äärioikeiston diskurssissa kaksinaisen puheen strategia on erittäin käytetty. Toisaalta on olemassa maltillisuutta hakeva julkinen diskurssi ja toisaalta erilaiset suoran retoriikan taot, joilla voidaan joko vedota omaan, spesifiin ja suppeaan yleisöön tai joiden avulla suostu-

tellaan potentiaalisia, universaaliin yleisöön kuuluvia kannattajia.¹¹ (vrt. Perelman 1982; ks. myös Birenbaum 1992)

Rotureferenssin historiallinen painolasti on tehnyt termiin viittaamisesta niin hienovaraisen asian, että monissa yhteyksissä pelkän rotureferenssin löytyminen tekstistä tai puheesta on leimannut sen tekijän auttamatta rasistiksi, kun taas termin yksioikoinen välttäminen on voinut pelastaa tuollaisilta syytöksiltä. Yhtä lailla on niin, että tietyn diskurssin suoraviivainen liittäminen vain joko biologiseen, vanhakantaiseen rasismiin tai kultturalismiin ei aina ole mahdollista. Seuraavassa tarkastelen rodun ja kulttuurin käsitteitä ja niiden välistä rajanvetoa Front nationalin diskurssissa puolueelta otettujen lainausten valossa. Ensiksi lainaan Front nationalin euroedustajan Bernard Antonyn Europarlamentissa pitämää puhetta virallisena englanninoksesta.

”We respect and love also that which makes men different. We do not look with revulsion upon the word ‘race’, branded as much by the ideology of racism as of so-called anti-racism. [...] we do not have to deify race, as the heathens of our day have done. But a race is a large family that springs from a certain territory and that develops into a culture, which foreigners may espouse if fate so decrees and if they so wish. [...]

Our perception of race is thus nothing other than attachment to our roots, manifestation of our filial devotion, veneration of our forefathers, as the Asians would put it, and recognition that we receive at birth more than we shall ever be able to repay. Like plants, civilizations cannot grow without roots. Thus, our love of our European homelands, far from making us xenophobes, enables us always to understand the universal struggle for respect of national identities

¹¹ Joka tapauksessa Front national on vienyt yleisöön suhteuttavan retoriikan taidon hyvin pitkälle. Maltillisuushakuisuuden reunaehtoina FN:lla ovat erityisesti rasmin tuomitsevat lait, minkä vuoksi puolueessa on kehitetty systemaattinen kaksinaisen diskurssin järjestelmä, jonka periaatteita opetetaan puoluehenkilöstölle. Myös erilaisia sanankäytön- ja valintojen oppaita on puolueessa painettu (ks. *Militer au Front* -opas 1991).

wherever they contribute the values derived from natural law.” (Bernard Antony, *Front national*, 9.10.1990, OJ/EP, No 3-394/57)

Sitaatissa lähdetään erilaisuuden argumentista, mutta palataan kuitenkin rodun kategoriaan sanoutuksen samalla irti ”barbaarisesta” rasismista. ”Rotu” merkityksellistyy tässä Antonyn lausumassa tietylle alueelle määrittäväksi veriyhteiseksi, joka historian saatossa on kehittänyt oman kulttuurin ja sivilisaation. Tämä kulttuuri/sivilisaatio on puolestaan sidoksissa yhteisölliseen biologiaan, juuriin. Sukupolviketjujen sekä ”maaksi tulemisen” mystisen symboliikan avulla legitimoidaan tämä rajattuun maatilkkuun kohdistuva ”luonnonlain mukainen” kansallisuususko. Rajattu maa-alue ja sen kulttuuri ovat avoinna yhteisön ulkopuolisille, mikäli ehdot kohtalon sallivuudesta (so. lähellä eurooppalaisuutta) ja aidosta tahdosta (so. ”rakkauden” ja uskollisuuden osoittaminen, naturalisaatioon liittyvä vala) täytyvät. Antonyn puhe toistaa siis vain täydellisesti FN-ideologian mukaisen oman kansallisen yhteisön määrittelyn. Erotuksena valtakurssista on kuitenkin se, että veriyhteisö palautetaan rotuun ja kulttuuriin, differentiaalismi yhdistyy biologismiin.

Otan toisen lainauksen tarkasteltavaksi. Elokuun 1996 lopulla FN-puolueen vuosittaisen ”kesäyliopiston” lehdistötilaisuudessa Bruno Mégret, puolueen kakkosmies, ja puheenjohtaja Le Pen puhuivat 1500-vuotisen ranskalaisen sivilisaation ylemmyydestä muihin verrattuna.¹²

FN:n diskurssissa yleisesti egalitarismia eli tasa-arvoisuutta yksilöiden välillä pidetään mahdottomuutena. Egalitarismin kieltoa perustellaan yksilöiden fyysisten kykyjen ja taitojen

¹² ”Notre modèle de civilisation est bien supérieur à celui des Etats-Unis d’Amérique, bien supérieur à celui de ces peuplades qui voudraient aujourd’hui nous coloniser” (Mégret, 30.8.1996 *La Grande-Motte*, ref. *Libération* 31.8.-1.9.1996 ja *Le Monde* 1.-2.9.1996)

”En mille cent ans d’histoire, la France avait montré la supériorité de sa civilisation.” ”On a été jusqu’à parler de l’absurde égalité des races, et si maintenant en plus il y a l’égalité des civilisations, je ne sais pas jusqu’où nous ne descendrons pas.” ”Oui je crois à l’inégalité des races, oui, bien sûr, c’est évident. Toute l’histoire le démontre, elles n’ont pas la même capacité d’évolution.” (Le Pen, 30.8.1996 *La Grande-Motte*, ref. *ibid.*)

luonnollisilla ja muuttumattomiksi katsotuilla eroilla ja yksilöiden luonnollisten erojen pohjalta tehdään niin ikään päätelmä sosiaalisen eriarvoisuuden luonnollisuudesta. Yllä olevissa lainauksissa mennään astetta pidemmälle ja tunnustetaan rotujen välinen eriarvoisuus sekä sivilisaatioiden välinen hierarkia. Toisin sanoen näissä FN:n argumenteissa paljastaudutaan vanhakantaisen biologisen ”roturasismin” kannattajiksi: uskotaan ”ihmisrotujen” olemassaoloon sekä biologiseen determinismiin.

Implisiittisesti rodun ja rotujen välisen epätasa-arvoisuuden ajatus on ollut FN:n diskursissa läsnä erilaisuuden ja eriarvoisuuden kulttuurisessa ulospanossa, joten mistään ohjelmallisesta suunnanmuutoksesta ei liene kysymys, vaikka lausuntojen jälkeisessä julkisessa kohussa niin arveltiin ja FN joutui selittelemään lausuntojaan jälkeenpäin. Implisiittinen rodullinen leima on aikaisemminkin korostunut FN:n puheissa esimerkiksi toisesta sukupolvesta tai antillilaisista puhuttaessa, jolloin nimenomaan ilmiäsin piirre, ihonväri erottaa em. ihmiset ”alkuperäisistä” ranskalaisista (*Français de souche*). Tosin eksplisiittisellä tasolla rotujen epätasa-arvoisuuteen viittaavaa argumentointia on puolueessa tietoisesti ja varmasti haluttu välttää.

Rotu-käsitteen pseudotieteellisyydestä vallitsee suhteellisen selkeä yksimielisyys. Varsinkin yhteiskuntatieteilijöiden ja ns. antirasististen piirien diskursseissa biologisen rodun käsitettä on haluttu välttää (ks. ns. antirasismin suhteesta ”rotuun” tarkemmin Taguieff 1995, kpl 10). Biologit ja perinnöllisyystieteilijät ovat osoittaneet, että ihmisten jakaminen biologisiin ”rotuihin” ei ole mahdollista ilmiäsin (ihonväri, ruumiinrakenne yms.) ilmenevien eroavuuksien perusteella.

Sen sijaan tieteellisen analyysin kohteena on perimän muuntelu eli erilaiset geenikombinaatiot, joiden perusteella ihmisiä voidaan jaotella, joskaan ei täsmällisesti, eri ryhmiin geenitiheyksien perusteella. Nämä tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että yksilöiden erot tiettyssä geneettisessä ryhmässä ovat yhtä merkittäviä kuin yksilöiden erot kahden geneettisesti erilaiseksi määritellyn ryhmän välillä. Siten on kyseenalaista, voidaanko ”rodun” käsitteellä viitata väestöryhmiin, jotka eroavat geenien esiintymistiheyksien perusteella. Tästä seuraa,

ettei ihmisiä ole mahdollista jakaa biologisesti erotettavissa oleviin rotuihin ja että ”rotujen” hierarkia, jossa erottavina tekijöinä olisivat ihonvärin kaltaiset ilmiäsin piirteet, on epätieteellinen (Hall 1992, 296; Miles 1994, 104-105; ks. myös André Pichot *Le Monde* 4.10.1996).

Näin ollen rasismi on sosiaalinen käytäntö ja sosiaalisissa käytännöissä tuotetaan rotusyrjintää. Tämä paradoksi pätee ”rasistiseen diskurssiin”, jossa ruumiilliset tuntomerkit ovat merkityksenkantajia, merkkejä eroja tuottavassa puhettavassa (Hall 1992, 296). Milesia lainaten (1994, 106) rodut ovat yhteiskunnallisesti kuviteltuja, eivät biologisia realiteetteja.

Tämän vuoksi voidaan edelleen Marcel Prélota lainaten todeta, että rodun käsitteellä on politologista muttei tieteellistä merkitystä¹³. Toisin sanoen rasismin tai sen teorian epätieteellisyys ei korreloi rasismin ideologisen hyödynnettävyyden tai poliittisen käyttökelpoisuuden kanssa. Eikä rotu-käsitteen häivyttäminen myöskään eliminoi rasismin ilmiötä. Miksi sitten on tarkoituksenmukaista vedota rodun kategoriaan ja miksi varsinkin on hyödyllistä biologisoida yhteiskunnallista, poliittista ajattelua?

Ilmeisesti biologisen pysyvyys, muuttumattomuus on tässä taustalla. Biologiselle perustuva argumentti on tietyllä tavalla kiistaton, väistämätön. ”Biologia on fataalisuuden figuuri”¹⁴, kuten Albert Memmi (1994, 70) on ajatuksen osuvasti kiteyttänyt. Memmin mukaan on myös usein niin, että eksklusion tilanteessa ja erilaisuutta määritettäessä on hyödyllistä vedota biologiseen eroavuuteen jopa siinä määrin, että jos ilmeistä biologista erottavaa tekijää ei ole, se keksitään. (Memmi 1994, 33)

Näin ollen ero biologisen ja kulttuurisen välillä relativoituu, mikäli erilaisuuden tai eroavuuden naturalisointia pidetään rasistisen diskurssin keskeisenä vakiona. Olennaisinta siis on, että syrjivässä diskurssissa voidaan merkityksellistää, naturalisoida/biologisoida/rodullistaa fyysisiä tai kulttuurisia elementtejä, rakentaa tietyytyppinen ”rodun absoluutti”,

¹³ ”L’Importance politique de la notion de race est aussi grande que sa valeur scientifique est faible”. (Marcel Prélot, ref. Taguieff 1995, 631)

¹⁴ ”La biologie est une figure de la fatalité”.

johon voidaan palauttaa ja sen avulla perustella omaa argumentointia. Vaikka äärioikeistolaisessa diskurssissa ”rotu” merkityksellistyy useimmiten kulttuurisesti, sosiaalisena produktiona, niin onko enää merkitystä tehdä ero rodun ja kulttuurisen välille, kun yhtäältä kulttuurinen on äärioikeiston puheessa yhä enemmän biologisoitu ja toisaalta biologia (rotureferenssi) yhä enemmän kulttuuristettu.

Tässä kontekstissa tulee ymmärrettäväksi, että esimerkiksi Front nationalin diskurssissa rodun käsite on otettu eksplisiittisenä esille. Mikäli rotu ja kulttuuri ovat yhä enemmän yhteneväisiä ja mikäli ne molemmat määritellään nationalistisesti, kollektiiveja eikä yksilöitä koskeviksi – kuten esimerkiksi em. Antonyn sitaatista ilmeni – niin silloin voidaan edelleen relativoida käsite-eroa viittaamalla vuoroin molempiin.

Tässä rasismi ja nationalismi kytkeytyvät FN:n diskurssissa selkeästi toisiinsa: em. Antonyn sekä Le Penin sitaateissa rakennetaan eräänlainen ”ranskalainen rotu”, joka on muodostanut oman sivilisaationsa, oman kansakuntansa oman biologisen kykynsä varaan. Rotu analogisoidaan kansakunnaksi, kansalliseksi yhteisöksi, joka FN:n diskurssissa nähdään perhemalliin palautuvana sukusitein muovautuneena veriyhteisönä.¹⁵ Täten rotu on kuviteltu samassa mielessä kuin kansakunta on kuviteltu (vrt. Anderson 1983) ja molemmat ovat kuvitelmissa rajallisia, koska samoin kuin kansakunnalla on määritetyt rajat on olemassa myös raja, jonka takana on muita rotuja (Miles 1994, 128-132).

Tässä FN:n diskurssissa ranskalainen rotu ja kansakunta yhdistyvät kuvitelluksi, ideaaliseksi veriyhteisöksi. Rodun referenssi on tässä tavanomaisesta differentialismista poikkeavassa diskurssissa painottamassa Front nationalin natio-

¹⁵ FN tekee selkeän irtioton Ranskan vallankumouksen aikaiseen universalistiseen, poliittiseen kansakuntamäärittelyyn. FN:n diskurssissa kansakunta nähdään etnisesti rakentuneena perhe- tai sukuyhteisönä, jonka yhteisölliset kriteerit ovat pikemminkin etnis-kulttuurisia kuin poliittisia. Puolueen näkemyksessä Ranskan kansakunta historiallisesti muovautuneena sukuyhteisönä syntyi frankkikuningas Klodovigin katolisessa kasteessa 1500 vuotta sitten, ja siten FN:n kansakuntakonseptio palauttaa puolueen ideologiaa katolistiseen traditionaaliseen arvomaailmaan.

nalistisia argumentteja. Nationalismin ja rasismien yhdistäminen kun antaa vankan perustan väitteelle oman kansan etevämyydestä samalla kun rotureferenssiin tukeutuminen edelleen lisää kuvitellun yhteisyyden tunnetta. Kulttuurista ja biologista ei FN:n diskurssissa aiemmin ole merkityksellistetty vastaavalla yhtä eksplisiittisellä tavalla yhtä aikaa, mikä ei kuitenkaan merkitse, etteivät biologisen ja kulttuurisen diskurssit olisi olleet jo aiemmin päällekkäisiä esimerkiksi määritettäessä kansakunta veriyhteisöksi (vrt. Miles 1994, 162-174).

Diskursiivinen siirtymä rodusta kulttuuriin on tämän vuoksi paremminkin tulkittavissa nominalistiseksi käsitteen muutokseksi siten että vain nimi, sana on muuttunut, mutta käsitteen sisältö, merkitys on pysynyt kuta kuinkin muuttumattomana.

On ilmeistä, että FN:n puheessa kulttuuri tulkitaan naturalistiseksi, muuttumattomaksi, alkuperäiseksi – siis eräänlaiseksi ”roduksi”, jonka perusteella ihmisiä luokitellaan ”meikäläisiin” ja ”heikäläisiin”. Siirryttäessä rotu-käsitteestä kulttuuri-käsitteeseen diskurssin sisältö ei varsinaisesti muutu, vaan sen formulaatio. Puhetapaa on näennäisesti maltillistettu, jotta voitaisiin välttyä rasismilakien tuomioilta ja jotta voitaisiin erottaa biologiseen reduktionismiin tukeutuvasta äärioikeistosta. Samalla on haluttu osoittaa, että FN on vakavasti otettava, demokraattista järjestelmää kunnioittava liike.

Lopuksi

Front nationalin kaltaista uusrasismia tai ”kulttuurismia” voi pitää uudenlaisena, suhteellisen populaarina diskursiivisena järjestelmänä, joka on erityisen taipuvainen käyttämään kieltä ja sen monimerkityksellisyyttä hyväkseen. Stuart Hallin (1992) mukaan käsitteistä ja mielikuvista koostuva ideologia järjestelee ja asemoi käsitteitä eri tavalla siten, että eri diskursien alkeisosia voidaan liittää eri tavalla yhteen ja tuottaa erilaisia merkitysjoukkoja ja -ketjuja. Hallin (1992, 273) ajatuksia mukaillen rasismi-ideologian populaarisuus perustuu juuri puhetapaan, joka vetoaa tehokkaasti tietyn yleisön ”arkijärkeen” eli puhetavassa on runsaasti kaikille yhteisiä konnotaatioita, ”populaarin mielikuvaston perusaineisia”.

Muukalaisvastaisuuden formaaliset muodot voivat vaihdella kulttuurismista biologismiin, mutta yhtä kaikki eksklusion implisiittinen logiikka pysyy muuttumattomana kuten kulttuurin ja rodun käsitteiden häilyvyys käytännön diskurssissa osoittaa. Äärioikeiston puolueissa on taitavasti kyetty pelaamaan käsitteiden ja teesien monimerkityksellisyydellä ja monitulkintaisuudella, mikä näkyy erityisesti populististen demagogien kuten Jean-Marie Le Penin diskurssissa, jossa vuoroin käänteistetään, vuoroin radikalisoidaan ja vuoroin maltillistetaan omia kannanottoja yleisön ja tilanteen vaatimusten mukaan.

Front national näyttää rakentavan ideologiansa sellaiseksi diskursiiviseksi järjestelmäksi, jonka alkeisosa voidaan asemoida eri tavoin eri tilanteissa. Kulttuurisen absolutismin ja differentialismin essentialistinen diskurssi on usein analogisoitavissa suoraan vanhakantaiseen biologiseen determinismiin, mutta toki on muistettava, ettei Front nationalin tyypillisen puolueen muukalaisvastaisuutta kannata lähestyä pelkästään rodullisen determinismin näkökulmasta.

Äärioikeistoideologian synkretistisyys ja doktriinin tietty väljyys tekevät äärioikeiston diskurssista rakenteellisesti palapelimaisen, mosaiikkimaisen. Mielestäni visuaalinen mosaiikkimetafora selventää hyvin em. tavalla toimivan muukalaisvastaisuuden luonnetta sekä joustavuutensa että liikuteltavuutensa puolesta. Äärioikeiston mosaiikki rakentuu preferenssin, erilaisuuden ja hierarkian ympärille rakennetuista toisiinsa lomittuvista ideoista, jotka yhdessä rakentavat yhteisöllistä nationalismia. Nämä toisiinsa kiinteästi liittyvät palaset ovat liikuteltavissa ilman että doktriinin väljä rakenne karsii. Myös eri merkityksiä voidaan muunnella, niistä luopua tai niiden sisältöjä korostaa kulloisenkin poliittisen tilanteen mukaan, mutta niin, että puolueen diskursiivinen ”kenttä” säilyy aina yhtä joustavana.

LÄHTEET

Primaarilähteet

- Le Pen, Jean-Marie (1979): *Le Front national*. Teoksessa Jean-Pierre Apparu: *La Droite aujourd'hui*. Albin Michel, Paris.
- Le Pen, Jean-Marie (1984): *Les Français d'abord*. Carrère-Michel Lafon, Paris.
- Le Pen, Jean-Marie (1985): *La France est de retour*. Carrère-Michel Lafon, Paris.
- Le Pen, Jean-Marie (1989): *L'Espoir*. Albatros, Paris.
- Mégret, Bruno (1990): *La Flamme. Les voies de la renaissance*. Robert Laffont, Paris.
- Mégret, Bruno (1996): *L'Alternative nationale. Les priorités du Front National*. Éditions nationales, Saint-Cloud.
- Militer au Front*. Éditions Nationales, Paris 1991.
- Programme du FN 1985*
- Programme du Front national 1985. Jean-Marie Le Pen présente: Pour la France*. Albatros, Paris.
- Programme du FN 1993*.
- Front national. Programme du Gouvernement. 300 mesures pour la renaissance de la France*. Saint-Brieuc: Éditions nationales. 1993.
- Official Journal of the European Communities. Debates of the European Parliament*. 1989-1994.
- Bruno Mégret'n haastattelu 21.3. 1997 Marseillessa*.

Lehdet

- Libération* 31.8.-1.9.1996
- Le Monde* 2.9.1989
- 16.2.1990
- 1.-2.9.1996
- 4.10.1996
- National-Hebdo* 28.11.-4.12.1991
- Présent* 2.-3. 12. 1991

Kirjallisuus

- Anderson, Benedict (1983): *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. Great Britain: Verso. 5. painos 1989.
- Birenbaum, Guy (1992): *Le Front national en politique*. Balland, Paris.
- Birenbaum, Pierre (1993): *”La France aux Français”*. *Histoire des haines nationalistes*. Seuil, Paris.
- Gilroy, Paul (1987): *There ain't no Black in the Union Jack. The Cultural Politics of Race and Nation*. Century Hutchinson.
- Hall, Stuart (1992): Rasismi ideologisena diskurssina. Teoksessa *Kulttuurin ja politiikan murroksia*. Vastapaino, Tampere.
- Harle, Vilho (1994): 'Viholliskuvan', 'vihollisen' ja 'toisen' käsitteistä sekä niiden keskinäisistä suhteista. *Politiikka* 36: 4, 1994.

- Hirschman, Albert O. (1991): *The Rhetoric of Reaction*. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Mass.
- Le Gallou, Jean-Yves et le Club de l'Horloge (1985): *La Préférence nationale: Réponse à l'Immigration*. Albin Michel, Paris.
- Le Gallou, Jean-Yves & Olivier, Philippe (1992): *Immigration. Le Front national fait le point*. Éditions nationales, Paris.
- Memmi, Albert (1994): *Le Racisme*. Gallimard, Paris.
- Meyer, Michel (1993): *Questions de rhétorique. Langage, raison et séduction*. Librairie Générale Française, Paris.
- Miles, Robert (1993): *The Articulation of Racism and Nationalism: Reflections on European History*. Teoksessa *Racism and Migration in Western Europe*. Toim. John Wrench ja John Solomos. Berg, Oxford/Providence.
- Miles, Robert (1994): *Rasismi*. Tampere: Vastapaino. Alkuteos: *Racism*, 1989. Routledge, London.
- Mudde, Cas (1995): *Right-wing Extremism Analyzed. A Comparative Analysis of the Ideologies of Three Right-wing Extremist Parties (NPD, NDP, CP'86)*. *European Journal of Political Research* 27.
- Perelman, Chaïm (1982): *The Realm of rhetoric*. University of Notre Dame Press, Notre Dame, Indiana.
- Rappoport, Roland (1991): *La justice est-elle efficace?* Teoksessa *Face au racisme I*. Sous la direction de P.-A. Taguieff. Paris: La Découverte, Paris.
- Taguieff, Pierre-André (1985): *La démagogie à visage républicain*. *Revue politique et parlementaire* 87, 1985.
- Taguieff, Pierre-André (1986): *L'Identité nationale saisie par les logiques de racisation. Aspects, figures et problèmes du racisme différentialiste*. *Mots*, 12.
- Taguieff, Pierre-André (1987): *La Force du préjugé. Essai sur le racisme et ses doubles*. La Découverte, Paris.
- Taguieff, Pierre-André (1989): *La Métaphysique de Jean-Marie Le Pen*. Teoksessa *Le Front national à découvert*. Toim. Nonna Mayer & Pascal Perrineau. Presses de la Fondation Nationale des Sciences Politiques, Paris.
- Taguieff, Pierre-André (1991): *Les métamorphoses idéologiques du racisme et la crise de l'antiracisme*. Teoksessa *Face au racisme 2. Analyses, hypothèses, perspectives*. La Découverte, Paris.
- Taguieff, Pierre-André (1995): *Les fins de l'antiracisme*. Editions Michalon, Paris.
- Taguieff, Pierre-André (1996): *La République menacée. Entretien avec Philippe Petit*. Textuel. Conversations pour demain, Paris.
- Touraine, Alain (1992): *Le Racisme aujourd'hui*. Teoksessa *Racisme et Modernité. Actes du colloque "Trois jours sur le racisme" organisé par le journal Passages et l'ADAPes, avec le concours de la Maison des Sciences de l'Homme et le parrainage du Fonds d'action sociale, de France-Inter et de la ville de Créteil*. Toim. Michel Wieviorka. La Découverte, Paris.
- Wieviorka, Michel (1991): *L'Espace du Racisme*. Seuil, Paris.
- Wieviorka RKA, Michel (1992a): *La France Raciste*. Seuil, Paris.
- Wieviorka, Michel (toim.) (1992b): *Racisme et Modernité*. Actes du colloque "Trois jours sur le racisme" organisé par le journal Passages et l'ADAPes, avec le concours de la Maison des Sciences de l'Homme et le parrainage du Fonds d'action sociale, de France-Inter et de la ville de Créteil. La Découverte, Paris.